

Marko Špikić

Didaktičke slike boli: uporaba i zlouporaba ruševina u Europi nakon 1945

Svijest o značenju ruševina stari je kulturni fenomen. Od Ciceronova izvješća o korintskim ruševinama u Tuskulskim raspravama, taj je stav potaknuo i povezao altruizam pojedinaca s kolektivnim aktivizmom, izražavajući razne emocije, od gubitka i tuge do katarze i pripadnosti. Kako svjedoči povijest njihova prihvaćanja, ruševine su izazivale osjećaje razočaranja, boli i ljutnje te su se smatrale živim svjedočanstvima o grijesima predaka. Stoljećima je pogled na ruševine poticao kreativni entuzijazam koji se postupno prilagođavao kultovima klasičnih i nacionalnih spomenika, da bi se u ljeto 1914. razumijevanje ruševina - ne naslijeđenih, već novostvorenih - dramatično promijenilo, ne samo zbog snage iznenadne traume, nego i zbog broja pogođenih. Očuvanje ruševina postalo je društveno i politički relevantno, prateći patos zajednica na putu do kulturnog ispunjenja i političke emancipacije. Jedno od ključnih pitanja o kojima se raspravlja u ovom radu jest kako se ta, u početku samo estetizirana bol humanista i antikvara, prilagodila poslijeratnim terapijskim programima i političkim utopijama. Nakon kratkog uvoda u povijesni pregled o odnosu prema ruševinama u antičkoj, srednjovjekovnoj i novovjekovnoj Europi, tekst prikazuje komparativnu studiju konzervatorskih načela o ruševinama u povijesnim gradovima post-fašističke Europe. Nedavno je historiografija o graditeljskom naslijeđu obradila socio-antropološke aspekte percepcije ruševina, osobito one koji se pojavljuju nakon 1918. i 1945. Osim toga, suvremene rasprave u teoriji konzerviranja u Njemačkoj (Pehnt, Meier, Will) bave se semantikom spomenika koji su preživjeli rat i predstavljaju sveprisutne fragmenate koji izazivaju nelagodu, a koje konzervatori i urbanisti tretiraju ili kao nevažne ili kao ključne dijelove rekonstruiranih urbanih sredina. Nakon rata, ove implicitne slike boli vodile su društva kroz novi i nikako dosljedan proces iscjeljivanja, obilježen reformističkim ili revolucionarnim politikama i filozofijom krivnje. Suvremeni teorijski pristupi nastoje dešifrirati ovu heterogenu, politički određenu ikonografiju boli konstrukcijom vlastite ikonologije.